

УДК 658.515: 069.4/.5 (347.21) – 047.24

© **Володимир РУГАЛЬ**

МАТЕРІАЛИ ЗАГИБЛИХ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПОШУКОВОЇ РОБОТИ ЗА ЗАПИТАМИ ВІД НАСЕЛЕННЯ – ДЖЕРЕЛО КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941 – 1945 РОКІВ

Розкрито один із напрямів діяльності науковців музею щодо збору музейних предметів, що реалізуються в ході роботи з відвідувачами, які подавали до музею запити на пошук інформації про загиблих рідних у період Великої Вітчизняної війни.

Ключові слова: Велика Вітчизняна війна, Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років, комплектування музейних фондів, пошук загиблих та зниклих безвісти, сповіщення про загибель.

Усі музеї, незважаючи на тематику та форму власності, цілеспрямовано та систематично формують своє музейне зібрання. Від комплектування фондів музею залежить удосконалення структурного та змістовного компонентів фондозбірні музею, оновлення його постійної експозиції, проведення різноманітних тематичних та реліквійних виставок, які приваблюють широке коло відвідувачів. З метою поповнення фондів музею кількісним і якісним матеріалом кожен колектив удосконалює власну методику пошукової роботи та проводить наукове доукомплектування матеріалами. У статті проаналізовано діяльність науковців щодо комплектування фондів Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» під час роботи з відвідувачами, що шукали інформацію про долю своїх рідних, які загинули на фронтах Другої світової війни.

Перші музейні експонати почали збирати в 1943 р., коли ще точилися бої за визволення України. Нині Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років за розмірами та значенням своєї колекції є не лише одним з найбільших музеїв України, а й провідним науково-дослідним, науково-методичним і культурно-освітнім центром України з воєнної історії. З експозиціями музею ознайомилися понад 27 млн відвідувачів із майже 200 країн світу. Його зібрання постійно поповнюється й нині налічує понад 300 тис. музейних предметів [29].

Рішенням Міністра оборони України № 6460/3 від 22 червня 2006 р. та розпорядженням № 116/2/2/4393 від 9 квітня 2008 р. начальника штабу Сухопутних військ Збройних сил України до Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на довічне державне зберігання передано документи з обліку втрат військовослужбовців РСЧА 1939 – 1945 років [19]. У музеї сформовано Документальний фонд з обліку військових втрат України у Великій Вітчизняній війні. Фонд налічує 9 613 архівних справ, які містять близько 3 млн персональних документів щодо загиблих або зниклих безвісти воїнів з України – сповіщення про загибель, списки зниклих безвісти, накази про виключення із складу кадрової армії, листування з пошуку тощо.

Для опрацювання цього фонду в структурі музею був створений новий підрозділ – науково-дослідний відділ з питань військових втрат України та історичної пам'яті про героїв війни. Серед його завдань такі: створення Всеукраїнської електронної бази даних про загиблих, атрибутування, вивчення, аналіз та переведення фонду в електронний формат, пошук нових форм музейного використання. Науковці відділу розпочали дослідницьку роботу за матеріалами фонду, яка передбачає дослідження багатьох не вивчених до цього часу сторінок минулої війни. Наявність у цьому фонді значної кількості персональної інформації про загиблих, а також численний потік запитів від рідних загиблих, що надходять до музею, виводять на перший план пошукову роботу, яка все більше набирає гуманітарної спрямованості та надає можливість певною мірою оживити документальний фонд загиблих.

З 2008 р. і до сьогодні до музею надійшло понад 7 тис. запитів від населення, багатьом заявникам надана розгорнута відповідь. Віднайдено, виготовлено копії та надіслано заявникам 4,5 тис. сповіщень про загибель. Встановлено відомості на 642 загиблих військовослужбовців, про долю яких родина раніше не мала жодної інформації. 568 імен воїнів удалося увічнити на меморіальних дошках братських могил [22, 3].

У багатьох випадках родини, які отримували довгоочікувану інформацію про долю рідних, ставали справжніми друзями музею. Пошукова робота перетворилася із часом на своєрідну дорогу з двостороннім рухом: у відповіді на запит про пошук «похоронки» науковці музею зверталися до рідних із проханням надати якомога більше інформації про загиблого. У результаті такого спілкування фондозбірня музею поповнилася яскравими комплексами, а також матеріалами, котрі відкривають глибини індивідуальної та суспільної пам'яті про війну, витісненої свого часу глорифікованою офіційною історією.

Наприклад, у лютому 2008 р. до музею звернувся В.А. Рябінін із проханням встановити фронтову долю його дідуся – Володимира Павловича Рябініна. Онуку було відомо лише те, що його дід був офіцером, пішов на фронт із Полтави [12]. Після тривалого пошуку по документах Полтавського обласного військового комісаріату, Книгах Пам'яті Полтавської області, базах даних у мережі Інтернет науковці музею встановили, що розшукуваний значиться як загиблий з 10 серпня

1941 р., проте місце його загибелі залишилося невідомим [28, 385; 3, 345]. Отримавши таку відповідь, а також поради провести пошук будь-яких документів воєнного часу в сімейному архіві, онук передав на дослідження до музею знайдені фотографії та документи дідуся. Після реставраційних робіт завдяки цим документам удалося дізнатися військову частину, у якій служив загиблий – 132-га стрілецька дивізія 13-ї армії Західного фронту. Дослідивши її бойовий шлях та донесення, науковці встановили ймовірне місце загибелі лейтенанта В.П. Рябініна, вбитого кулею снайпера, – с. Тітовка Климовецького району Могильовської області Білорусії [9].

Таким чином, у результаті тривалого пошуку виграли всі: родина отримала довгоочікувану інформацію про долю рідної людини; музей – оригінальні фото, листи, довідки та гімнастерку загиблого, передані родиною до музею зі словами глибокої вдячності за проведений пошук; історична наука збагатилася яскравим епізодом недоліків у системі обліку загиблих воїнів Червоної армії, згідно з яким навіть у документах про полеглого офіцера могло не бути інформації про конкретне місце його загибелі через необов'язковість цих даних. Цей випадок дає можливість зрозуміти, чому десятки років на запити до військових архівних установ родина Рябініних незмінно отримувала відповіді про відсутність інформації щодо місця загибелі свого рідного воїна. Наразі матеріали лейтенанта В.П. Рябініна представлені в оновленій експозиції першого залу музею «Початок Другої світової війни», відкритій у 2011 р.

У травні 2008 р. з проханням знайти хоча б якусь інформацію про Олексія Федоровича Гунька звернулася родина загиблого [14]. Після ретельного пошуку в справах Коростишівського РВК Житомирської області співробітники музею знайшли сповіщення про загибель воїна, згідно з яким він був облікований зниклим безвісти [25, 4]. Також було встановлено, що О.Ф. Гунько в переддень війни проходив службу в 95-му окремому батальйоні зв'язку 86-ї стрілецької Червонопрапорної дивізії 5-го стрілецького корпусу 10-ї армії Західного особливого військового округу. Місце дислокації дивізії – м. Цехановець (нині Польща) на західному кордоні СРСР. Разом зі своєю частиною О.Ф. Гунько одним із перших зустрівся з ворогом на польсько-радянському кордоні. Воїни дивізії мужньо відбивали атаки ворога, проте втримати наступ не змогли. В одному з боїв у серпні 1941 р. О.Ф. Гунько поліг [6]. На жаль, встановити точне місце загибелі не вдалося. Рідні солдата після отримання копії сповіщення про загибель на знак вдячності та для увічнення пам'яті свого предка передали до музею останні листи та фото.

Родині іншого полеглого червоноармійця Азарія Антоновича Титаренка також вдалося відвідати могилу бійця через багато років після його загибелі. У 2009 р. до музею звернувся син полеглого воїна з проханням відшукати місце загибелі батька. Чоловік розповів, що в 1945 р. родині надійшла похоронка, однак, щоб отримувати пенсію на трьох дітей, мати мусила одразу віддати документ до відділу соціального забезпечення. Неочікувано померла мати, а

малі діти не відали про долю батька, однак з плином часу бажання вклонитися праху рідної людини стало ще сильнішим [16]. Науковці музею переглянули всі наявні документи військкоматів Київської області. Після тривалого пошуку знайшли сповіщення про загибель А.А. Титаренка, який 15 серпня 1944 р. був смертельно поранений поблизу с. Непля Люблінського воєводства Польщі [1]. Після відвідання батькової могили, діти вирішили фронтові листи свого батька передати на зберігання до музею. За допомогою листів удалося реконструювати складний воєнний шлях А.А. Титаренка, батька трьох дітей, який хотів жити заради них, але не зміг обійти круговерті невблаганної долі.

А.А. Титаренко – уродженець с. Мала Сквирка Білоцерківського району Київської області. Напередодні війни проживав у Києві. З початком бойових дій був призваний на фронт. Учасник оборони Києва. Як і більшість бійців оточеного ворогом Південно-Західного фронту, потрапив у полон. Перебував у Дарницькому таборі для радянських військовополонених. У листопаді 1941 р. дружина Азарія Антоновича вмовила охорону табору відпустити чоловіка додому. З листопада 1941 р. до вересня 1943 р. він разом із сім'єю перебував в окупованому Києві. Восени 1943 р., з наближенням радянських військ до Києва нацисти заарештували Азарія Антоновича й вивезли на примусові роботи до табору в м. Шепетівка Хмельницької області, потім у м. Кам'янець-Подільський. Звідти він утік, переховувався в місцевих мешканців. Після визволення Кам'янця-Подільського в квітні 1944 р. був удруге мобілізований до лав Червоної армії. Рядовий, телефоніст 207-го гвардійського стрілецького полку 70-ї гвардійської стрілецької дивізії 38-ї армії 1-го Українського фронту. Брав участь у очищенні від ворога населених пунктів Івано-Франківської, Тернопільської та Львівської областей України [11].

Упродовж п'яти місяців перебування на фронті в 1944 р. Азарій Антонович надіслав додому понад два десятки листів і майже в кожному просив сина, аби той молився за батька: «Вітя, молися за батька Богу, щоб батько був живий» [24]. Листи полеглого, його фото та подяка музею від сина експонувались у рамках виставкового проекту «Війна й Перемога в історичній пам'яті народу», відкритої в стінах музею в 2010 р.

Протягом двох років музейники невпинно проводили пошуки місця поховання червоноармійця 835-го стрілецького полку 237-ї Пирятинської стрілецької дивізії 40-ї армії Воронезького фронту Павла Михайловича Смакоти. Незважаючи на те, що рідні мали на руках сповіщення про загибель, у якому було вказано місце поховання полеглого – с. Канада Ржищівського району Київської області, відшукати село не вдалося, оскільки такого населеного пункту немає на сучасній карті.

На жаль, в Україні поки що немає єдиної електронної бази даних військових поховань. Тому доводиться по крихтах розшукувати паспорти братських могил, списки полеглих, фото могильних плит, виїжджати на місця, звертатися по допомогу до волонтерів. Складну процедуру довелося пройти і з нашим героєм.

На щастя, пошук увінчався успіхом. Науковці музею встановили, що бійці 237-ї Пирятинської стрілецької дивізії, у якій воював і П.М. Смакота, із с. Канада були перепоховані до братської могили с. Грушів Миронівського району Київської області. Нині там установлений пам'ятник і меморіальні плити, на одній із яких викарбуване ім'я Павла Михайловича Смакоти [10]. На знак вдячності родина передала до Музею на довічне державне зберігання оригінальні матеріали свого дядька. Це – фото, документи, фронтові листи.

У 2014 р. племінник передав на довічне зберігання листи та фото свого дядька Бориса Олексійовича Алексеєва, уродженця Луганської області, з проханням допомогти встановити бойовий шлях та місце його загибелі [18].

Після проведеного ретельного пошуку науковці музею з'ясували, що Б.О. Алексеєв на фронті з перших днів – учасник прикордонних боїв на території України, Київської оборонної операції, у ході якої дістав тяжке поранення. Після лікування навчався в Орджонікідзевському піхотному училищі. Отримавши звання, лейтенант продовжив службу в училищі, хоча постійно звертався до командування з проханням відправити його на фронт, особливо хотів повернутися до регулярних частин. Несподівано від рідних надійшла звістка про те, що загинув брат. У своїх листах до родини він писав що, «коли повернеться на фронт, за брата вб'є 100 ворожих солдатів, а в подальшому буде бити 10 фашистів з одного нашого» [23]. Свою обіцянку виконав, повернувся на фронт і взяв участь у Сталінградській битві (17 липня 1942 – 2 лютого 1943 рр.), Ізюмсько-Барвінківській наступальній операції (17 – 27 липня 1943 р.), а під час Донбаської операції (13 серпня – 23 вересня 1943 р.) загинув [5].

Меморіальний комплекс проводить пошукову роботу не лише за заявками родин загиблих, а й активно співпрацює з пошуковими організаціями. Таке співробітництво допомагає повертати імена безіменним воїнам та відкривати маловідомі сторінки минулої війни.

Так, у 2008 р. до музею звернулися пошуковці загону імені генерала Ватутіна з проханням віднайти відомості на Петра Даниловича Мовчана, останки якого були знайдені під час однієї з польових експедицій. Встановити особу небіжчика допомогла судова повістка, яка вціліла в кишені полеглого. Загиблий був одягнений у цивільний одяг, не мав жодних документів. Науковці переглянули матеріали на всіх загиблих однофамільців. Серед документів Переяслав-Хмельницького РВК знайшли сповіщення про загибель розшукуваного. За ним встановили місце проживання Петра Даниловича Мовчана – с. Строкова Переяслав-Хмельницького району Київської області. З'ясувалося, що в цьому селі й досі мешкають два його сини, які нічого не знали про місце та обставини загибелі батька, адже у виданій військкоматом «похоронці» було вказано, що воїн «зник безвісти» [2]. Дружина П.Д. Мовчана до останнього дня вірила, що її могила буде поруч із чоловіковою. Померла в 2001 р. Похована в своєму селі поруч із власноруч насипаною могилою чоловіка. Останки коханого були перенесені в могилу через 65 років після його загибелі. Після перепоховання пошуковці та рідні воїна передали до музею речі,

знайдені біля його тіла – кришку від фляги, гільзи від куль та диск від кулемета системи Дегтярьова, яким до останнього він прикривав бійців.

Старожили села також розповіли, що П.Д. Мовчан був призваний до лав Червоної армії на початку війни, потрапив у оточення, повернувся додому, жив на окупованій території. Удруге був мобілізований одразу після визволення села від нацистів. На той час радянське командування часто застосовувало злочинну практику: без навчання, озброєння, обмундирування й навіть без документального оформлення кидати щойно мобілізоване з визволених територій нове поповнення в бій, аби новобранці спокутували вину свого перебування в окупації. Таких мобілізованих називали «чорною піхотою», бо гинули вони на околицях своїх рідних міст чи сіл у цивільному одязі, не залишаючи по собі жодних документальних підтверджень своєї участі в боях. Коли нащадки розшукують відомості про них, знайти, у кращому випадку, вдається лише повоєнні списки, у яких розшукувані значаться як зниклі безвісти. Одним із «чорних піхотинців» був і Петро Мовчан [8].

До музею по допомогу в пошуку загиблих звертаються не лише вихідці з України, а й з інших пострадянських республік, у тому числі з РФ, хоча більший масив документів зберігається саме в архівах Росії. Будучи в Києві проїздом, до музею звернулися рідні загиблого на фронтах війни Миколи Миколайовича Ларініна, уродженця Росії, з проханням встановити бойовий шлях та хоча б приблизне місце загибелі воїна [13]. Наукові співробітники музею за допомогою збережених у родині листів та за іншими доступними джерелами встановили, що М.М. Ларінін на початку війни закінчив курси молодших командирів – отримав звання молодшого лейтенанта. Учасник Сталінградської битви, під час якої був командиром взводу автоматників 92-ї окремої стрілецької бригади. Особовий склад бригади в ході битви зазнав тяжких втрат – живими залишилися 42 воїни, серед яких був і М.М. Ларінін, нагороджений медаллю «За оборону Сталінграда» [21]. По завершенні битви й переформування бригади М.М. Ларінін став командиром взводу автоматників 278-го гвардійського стрілецького полку 93-ї гвардійської стрілецької дивізії 69-ї армії (5-ї гвардійської армії) Степового (2-го Українського) фронту. Брав участь у Курській битві (5 липня – 23 серпня 1943 р.), під час якої бійці дивізії утримали оборону біля с. Прохоровка. Визволяв м. Харків. За мужність, виявлену під час Курської битви, М.М. Ларінін нагороджений медаллю «За відвагу» [21]. 7 січня 1944 р. поранений під час бою біля смт Новгородка Кіровоградської області, направлений у 99-ї гвардійський медсанбат. Відтоді рідні втратили зв'язок із воїном [7]. Спроби дружини розшукати чоловіка були марними. Отримавши інформацію, рідні із вдячністю передали до музею збережені листи та фото воєнного періоду для вшанування пам'яті про загиблого воїна.

Щороку кількість запитів про долю загиблих не зменшується. Цікавість до теми Другої світової війни та долі рідних, які загинули на її фронтах із роками зростає. Так само, як колись бабусі та батьки, нині вже онуки та правнуки

продовжують пошук. Долучаючись до встановлення долі загиблого, науковці музею певною мірою поділяють трагедію втрати кожної родини. Наприклад, в 2009 р. до музею спочатку через Зіньківський РВК Полтавської обл., а потім й особисто звернувся В.О. Корнійко з проханням надати інформацію про місце загибелі свого рідного діда Семена Марковича Корнійка [15]. Співробітники музею провели пошук за документами Зіньківського РВК, звідки був мобілізований С.М. Корнійко, і знайшли сповіщення про загибель, у якому було вказано: «... загинув 20 липня 1944 р., похований у лісі північніше с. Соколя Буського р-ну Львівської обл.» [27, 192]. Після звернення до місцевої влади с. Соколя з'ясувалося, що поховання в селі немає. Пошуки на цьому не завершилися, через електронні бази було встановлено, що в 50-х рр. ХХ ст. відбулися масові перепоховання в Львівській області – рештки солдат захоронили в районі міста. Було з'ясовано, що С.М. Корнійко був перепохований на військове кладовище м. Буськ Львівської області, проте його прізвища на меморіальній плиті братського поховання не було, хоча на ній значилися однополчани, які загинули одночасно із С.М. Корнійком. Після звернення науковців музею до міської влади ім'я загиблого було викарбувано на меморіальній плиті [4].

Спільна пам'ять зближає музей з його відвідувачами. За результатами пошукової роботи до музею продовжують надходити матеріали, які з ідеологічних причин або через відсутність даних про долю людини раніше не могли бути предметом музейної колекції. Вони дають можливість представити в експозиції маловідомі сторінки війни, висвітлити її людський вимір та сформувану родинну пам'ять про війну.

Джерела та література:

1. Всеукраїнська база даних загиблих уроки Другої світової війни (далі ВБЗ) – Кв-11423.
2. ВБЗ – Кв-70168.
3. Книга Пам'яті України. Полтавська область: м. Полтава Т. 1 / гол. ред. кол. І.О. Герасимчук (керівник) та ін., обласна ред. кол. П.Г. Шемет (керівник) та ін. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – 468 с.
4. Книга реєстрації поштової кореспонденції Меморіального комплексу «Національний музей Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» (далі МКНМІВВВ). – В/х № 883 від 23.07.2013 р. (Вих. № 708 від 19.06.2013 р.).
5. МКНМІВВВ – Генеральний каталог. – Довідкова картка Алексеєва Б.О.
6. Там само. – Довідкова картка Гунька О.Ф.
7. Там само. – Довідкова картка Ларініна М.М.
8. Там само. – Довідкова картка Мовчана П.Д.
9. Там само. – Довідкова картка Рябініна В.П.
10. Там само. – Довідкова картка Смакоти П.М.
11. Там само. – Довідкова картка Титаренка А.А.
12. МКНМІВВВ. – Книга реєстрації поштової кореспонденції науково-дослідного відділу з питань військових втрат України та історичної пам'яті про героїв війни. – В/х № 44 від 29.01.2008 р.
13. Там само. – В/х № 77 від 06.02.2008 р.
14. Там само. – В/х № 284 від 15.05.2008 р.

15. Там само. – В/х № 15 від 21.01.2009 р.
16. Там само. – В/х № 207 від 13.04.2009 р.
17. Там само. – В/х № 167 від 22.02.2012 р.
18. там само. – В/х № 386 від 16.06.2014 р.
19. МКНМІВВВ. – Справа з нормативними документами по передачі документів на загиблих в період Другої світової війни науково-дослідного відділу з питань військових втрат України та історичної пам'яті про героїв війни.
20. Обобщенный банк данных «Мемориал» [электронный ресурс] // <http://obd-memorial.ru/>.
21. Общедоступный электронный банк документов «Подвиг Народа в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 гг.» [электронный ресурс] // <http://www.podvignaroda.mil.ru/>.
22. Пшенична Т.О Аналіз науково-дослідної роботи зі встановлення доль загиблих військовослужбовців та виявлення документів про загибель за 2014 р. у Національному музеї історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років // Наукова частина МКНМІВВВ.
23. Фонди Меморіального комплексу «Національний музей Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років». – КН-260779.
24. Там само. – КН-243939. – Д-52944.
25. Там само. – Тф-5146/4.
26. Там само. – Тф – 5292/22.
27. Там само. – Тф – 5427/7.
28. Там само. – Тф – 5438/14.
29. Фондові колекції [електронний ресурс] // <http://warmuseum.kiev.ua/ukr/kolek.shtml>.

© Владимир РУГАЛЬ

МАТЕРИАЛЫ ПОГИБШИХ КАК РЕЗУЛЬТАТ ПОИСКОВОЙ РАБОТЫ ПО ЗАПРОСАМ ОТ НАСЕЛЕНИЯ – ИСТОЧНИК КОМПЛЕКТОВАНИЯ ФОНДОВ НАЦИОНАЛЬНОГО МУЗЕЯ ИСТОРИИ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ 1941 – 1945 ГОДОВ

Показано одно из направлений деятельности научных сотрудников, которые касаются сбора музейных предметов во время работы с посетителями, подававшими в музей запросы на поиск информации о погибших в период Великой Отечественной войны родных.

Ключевые слова: Великая Отечественная война, Национальный музей истории Великой Отечественной войны 1941 – 1945 годов, комплектование музейных фондов, поиск погибших и пропавших без вести, извещение о гибели.

© Volodymyr RUHAL

MATERIALS OF THE DECEASED PERSONS AS A RESULT OF SEARCH WORK ON REQUEST FROM THE PUBLIC IS THE SOURCES OF ACQUISITION OF FUNDS OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF THE GREAT PATRIOTIC WAR OF 1941 – 1945

The Memorial complex «The National Museum of the History of the Great Patriotic War of 1941 – 1945» for many years has been working on gathering materials of the participants of the most tragic event of the twentieth century – the Second World War 1939 – 1945. Sources of acquisitions of such materials are variety: from a purchase from the collectors to the business trip during which the work is underway with veterans and their families, and there are also materials that most of people has transferred to the museum. The latter option particularly became an active development when the museum gathered within its walls the documents for fallen soldiers who have been called up from the territory of Ukraine and which have been stored in the recruitment offices of Ukraine. The fund of documents consists of fallen soldiers' notifications of death, alphabetical accounting books of sent death notifications, personal lists of dead and missing persons, correspondence with search for dead.

Having collected the documents from the register of dead persons the museum has committed itself to respond to requests of providing information about the search of fallen soldiers; in addition on the base of the fund the museum creates the nationwide electron basis of dead persons during the Second World War 1939 – 1941.

Today the museum has received hundreds of requests from all over Ukraine and foreign countries including the post-Soviet in which the basic request is to provide information about the deceased in the Great Patriotic War and World Wars.

Each request is worked through by the museum staff in detail; the contact is established with the applicants. During communication with applicants often turns out that they have materials of died during the war (photos, letters, things) that they pass to the museum with words of gratitude.

Thus, researchers of the museum during 2008 – 2014 while working with queries has collected the materials which not only joined the museum fund collection, but also help to highlight the little-investigated or falsified moments of the war.

Keywords: World War II 1939 – 1945, The National Museum of the History of the Great Patriotic War of 1941 – 1945, acquisition of museum collections, the search for the dead and missing, notification of death.